

SSAD

Stratejik ve Sosyal Arařtırmalar Dergisi

ISSN 2587-2621

Volume 8 Issue 2, July 2024

sisaddergi@gmail.com

Makale Türü/Article Type: Arařtırma/Research

Makale Gönderim Tarihi/Received Date: 17.02.2024

Makale Kabul Tarihi/Accepted Date: 28.03.2024

DOI: 10.30692/sisad.1438946

GELENEKTEN MODERNE UKİYO-E SANATÇISI YASUNARİ İKENAGA

From Tradition to Modern Ukiyo-E Artist Yasunari Ikenaga

Büşra İNCİRKUŞ ULUSHAN

Doç. Dr.

Süleyman Demirel Üniversitesi

İletişim Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü

ORCID ID: 0000-0002-3056-0223

busraincirkus@sdu.edu.tr

Atıf/Citation: Buşra İncirkuş Ulushan (2024), "Gelenekten Moderne Ukiyo-e Sanatçısı Yasunari İkenaga", *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.8, S.2 Temmuz 2024, s.361-375.

Öz: Japonca'da akan dünyanın resimleri demek olan Ukiyo-e sanatı, günümüzde belli başlı Japon sanatçıları tarafından sürdürülmektedir. Bunlardan biri olan Yasunari İkenaga kendi atölyesinde sanat çalışmalarına devam etmektedir. Sanatçı kendine has ayrıntılı desen anlayışı ve figürlerine verdiği duygusal karakterler ile Japon resim sanatı geleneğini devam ettirmektedir. Çizgilerdeki keskinlik figürlerin psikolojilerine tezat durumda olmasına rağmen figür – arka plan ilişkisiyle dengenin korunduğu gözlemlenmektedir. Araştırmada sanatçının portre resimleri, genel tarama modeline göre incelenerek çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma nitel araştırma yönteminden betimsel analizle incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada İkenaga ile yapılandırılmış görüşme sorularıyla sanatçının sanat anlayışına değinmek, böylelikle modern Japon sanatının bir kesitini sunmak amaçlanmıştır. Japonya'da Ukiyo-e geleneğini sürdüren sanatçıların günümüz sanatındaki yansımalarını görerek, geleneksel sanatların varlığını sürdürdüğüne değinilmektedir. Ayrıca sanatçının resim sanatındaki yeri ve öneminden bahsedilerek, sanata ilgi duyanların sanatçı hakkında farkındalığını arttırmak amaçlanmaktadır. Sonuç olarak sanatçı hem Japon resim sanatında Bijinga geleneğinde yaptığı resimlerle, hem de uluslararası sanat çevresinde yerini korumaktadır. Araştırmada ülkemizde Japon sanatına olan ilginin daha fazla artması amacıyla Modern Japon sanatçıların eserlerini öğrenmenin gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca özellikle genç neslin Japon sanatı denilince aklına sadece manga çizgi romanlarının gelmesi büyük eksiklidir. Araştırma ile yeni neslin Ukiyo-e gibi geleneksel sanatı modern sanatla birleştiren sanatçılar hakkında farkındalıklarının artacağı öngörülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ukiyo-e, Yasunari İkenaga, Japon Sanatı, Bijinga, Manga.

Abstract: The Ukiyo-e art, which means pictures of the flowing world in Japanese, is continued today by major Japanese artists. One of them, Yasunari Ikenaga, continues his art work in his own workshop. The artist continues the tradition of Japanese painting with his unique understanding of detailed patterns and the emotional characters he gives to his figures. Although the sharpness of the lines contrasts with the psychology of the figures, it is observed

that balance is maintained with the figure-background relationship. In the research, the artist's portrait paintings were examined according to the general scanning model and included in the study. The research was examined with descriptive analysis from the qualitative research method. Structured interview technique was used as a data collection tool. The aim of the research was to touch upon the artist's understanding of art through structured interview questions with Ikenaga, thus presenting a cross-section of modern Japanese art. It is mentioned that traditional arts continue to exist by seeing the reflections of artists who continue the Ukiyo-e tradition in Japan in today's art. It also aims to raise the awareness of those interested in art about the artist by mentioning the artist's place and importance in painting. As a result, the artist maintains his place both with his paintings in the Bijinga tradition of Japanese painting and in the international art environment. In the research, the necessity of learning the works of Modern Japanese artists was emphasized in order to further increase the interest in Japanese art in our country. Moreover, it is a great deficiency that especially the younger generation only thinks of manga comics when it comes to Japanese art. It is predicted that the research will increase the awareness of the new generation about artists who combine traditional art with modern art, such as Ukiyo-e.

Keywords: Ukiyo-e, Yasunari Ikenaga, Japanese Art, Bijinga, Manga.

GİRİŞ

Japon sanatı köklü geleceğiyle sanat tarihine yön vermiş, tüm dünyadaki sanatçıları etkileyerek onların sanat anlayışlarını değiştirmiştir. Bilhassa Avrupa'daki sanatçılar Japon baskı resimlerinden çok fazla esinlenmiştir. Bunların arasında ilk akla gelen isimlerden biri olan Van Gogh, sanat tüccarı arkadaşı vasıtasıyla Japon baskı resimler elde etmiş, bu çalışmalardan ilham alarak resimlerinde tarımla uğraşan, manzara içinde gündelik hayattan figürlerin olduğu resimler yapmıştır. Japon sanatçılar, eserlerindeki çizgilerin sadeliği ve renklerin yumuşak pastel geçişleri ve kendilerine özgü tarzlarıyla, hava perspektifinin bir gereği olan yakından uzağa gidildikçe renklerin soluklaşması etkisini çok güzel kullanmışlardır. Özellikle sadeliğin güzelliğine gönderme yapan eserlerle tek bir çizgiyle birden çok anlamın olduğu sanat çalışmaları yapmışlardır.

Geleneksel Japon sanatında figürlerin yanı sıra mürekkeple yapılan desenler de kullanılmaktadır. Bu öğelerin bir araya gelmesiyle oluşan resimlerde soyut gibi görünen figürler, resme anlam katmaktadır. Yasunari İkenaga, Ukiyo-e geleneğini sürdüren modern Japon sanatçıları arasında yer almaktadır. İkenaga'nın portre resimlerinde yer alan geleneksel doku ve desenler ile bezenmiş fonları, resmin modern çizgisini oluşturan portre figürleri ile geleneksel motiflerin birleşiminden oluşmaktadır. Portrelerin modern olmasının nedeni hem figürlerin duruşları hem de giydikleri giysilerin niteliğindedir. Ukiyo-e sanat anlayışında güzel kadın portrelerine Bijinga adı verilmektedir. İkenaga da Modern Bijinga ustası olarak düşünülmektedir ve sadece güzel kadın figürleri resmetmektedir. Bu kadın figürlerinde yüz ve mimikler ile fonda yer alan motifler farklılık göstermektedir. Geleneksel Japon kadın portrelerine bakıldığında, yüzlerin belli standartlarda olduğu, gözler, burun ve ağızın tek bir modelden bakılarak yapıldığı görülmektedir. İkenaga'nın aralarında olduğu Modern Bijinga ustalarının portrelerine bakıldığında farklı modellerin kullanıldığı ve figürün karakterinin ve mimiklerinin daha fazla önem taşıdığı görülmektedir.

Araştırmada Ukiyo-e sanat geleneği açıklanarak, bu sanatın Japon resmindeki öneminden bahsedilecektir. Daha sonra Bijinga resimlerinin nasıl olduğuna değinilecektir. Bulgular ve yorum başlığında sanatçının ve dahil olduğu ajansın izniyle araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme soruları ile bulgular elde edilmiştir. Yine sanatçının araştırmada kullanılmak üzere izninin alındığı 5 eseri yer almaktadır.

Ukiyo-e Sanat Geleneği

Ukiyo-e, Japonya'da 17. yüzyılda Edo döneminde ortaya çıkan, uzun süre Japon sanatına egemen olan bir çeşit akımdır. Ukiyo kelimesi yüzen dünya anlamına gelmektedir, kelimenin sonuna eklenen e harfi de Edo dönemini yansıtmaktadır (Bell, 2009, s.279). Ukiyo-e sanatçıları yeni Japonya'nın ihtiyaçlarını yansıtacak ve istekleri karşılayacak yeni bir sanat türü

yaratmışlardır. Zengin patronlar ve tüccarlar için paravanın ardında görünenleri resmetmişlerdir (Sullivan, 1985, s.144). Bilhassa ağaç baskı tekniğiyle monokrom ya da çok renkli eserlerin verildiği bu akımda, Japon sanatına yeni kimlik oluşturmada önemli atılım yapılmıştır. Modern Avrupa ressamı tarafından ilgi görmesinin nedeni de bu baskı resimleri olmuştur. Özellikle Empresyonist sanatçılar, bu resimlerin parlak renkleriyle özgün kompozisyonlarına ilgi duymuş, baskı resimleri toplamaya başlamışlardır. Bu sayede Empresyonist sanatçıların eserleri ve resmettikleri konular değişmeye başlamıştır (Hodge, 2014, s.76).

Ukiyo-e sanatçıları tiyatro oyunlarındaki figürlerin portrelerini, oyunların sahnelerini ve zenginler için geysalar resmetmişlerdir. Temeli Budizm'den gelen sözcük anlamı olan akan (geçici) dünyanın resimleri, anlamına gönderme yapacak şekilde özellikle orta sınıfın günün modasını yansıttığı resimlerle donatılmıştır. Ukiyo-e sanat anlayışı da belli dönemler geçirmiştir, Şaraku olarak adlandırılan dönem en önemli dönemi olarak anılmaktadır. Bu dönem ayrıca akımın son dönemidir. Akımın son bulmasının nedenleri arasında siyasi yaşam, toplumun yeni bir döneme geçmesi, tiyatro ve eğlence mekanlarının azalması gösterilmektedir. Akımın son döneminin sanatçıları olarak isimlendirilen Katsushika Hokusai, Kitagawa Utamaro ve Utagawa Hiroshige Ukiyo-e konularından az da olsa koparak manzara resimlerine yönelmişlerdir (Rona, 1997, s.1838-1839). Utamaro'nun "Naniwaya Okita" adlı renkli ağaç baskı eserinde gündelik hayattan kadın portresi resmedilmiştir (Resim 1). Figürün elinde tuttuğu çay fincanıyla çay servis etmiş ya da edecek olduğuna gönderme yapılmıştır. Figürün giysileri geleneksel Japon anlayışını temsil etmektedir. Aynı şekilde saçındaki tokalar ve süsler de geleneksel Japon kadınına yansıtılmaktadır. Giysilerindeki desenlerin son derece detaylı bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Her kıyafetin ayrı deseninin olması ve bu şekilde resmedilmesi Utamaro'nun yeteneğini göstermektedir. Ukiyo-e döneminde portrelerde mimiklere çok fazla yer verilmemekteydi ve bu resimde de kadın figüründe yüzün belli standartlarda yapıldığı görülmektedir. Bu dönemde yapılan büst portrelerinde yüzlerin aynı şekilde ifadesiz yapıldığı, insan figürlerinde belli bir formun geçerliliği olduğu, özellikle gözlerin çekik ve küçük, burnun sivri, dudakların da oldukça küçük resmedildiği görülmüştür.

Resim 1. Kitagawa Utamaro, Naniwaya Okita, 1792-1793, Ağaç Baskı.

Ukiyo-e döneminde daha sonraları resme hayvan, bitki motifleri, insanların sosyal hayattaki sahneleri, uçsuz bucaksız doğa manzaraları dahil edilmiştir. Gündelik dünyanın akışındaki insan figürleri ile yalın gerçekliğin tasvirleri popüler hale gelmiştir. Japon sanatında ilk kez toplumun geneli tarafından beğenilen eserler üretilmiştir (Hodge, 2014, s.64). Bu dönemde yapılan resimlerde bilhassa manzara baskılarında atmosferik perspektif ya da diğer adıyla renk perspektifine çokça yer verildiği görülmektedir. Bu perspektif türünün yer aldığı kış manzarası çizmek isteyen bir Japon sanatçı, çizgilerini kısa, köşeli, net, özellikle doğrusal yapmaktadır.

Yuvarlak ve yumuşak formların resimde olmaması, kışın sertliğine gönderme yapmaktadır. Sanatçılar, katı ve soğuk izlenimin bu şekilde verileceğini bilmektedirler (Lowry, 1972, s.20). Genel itibariyle Japon resim sanatında formların daha iyi görülebilmesi adına, resmin tam karşısına geçmek gerektiğini söyleyen Japon sanatçılar bulunmaktadır. Bu kişiler arasında yer alan Shiba Kokan'a göre ufuk çizgisinin olduğu yerden bakıldığı takdirde resimden daha fazla tat alınacağını belirtmiştir. Kokan ayrıca bu şekilde bakıldığında resmin gerçekliğine daha çok ulaşacağı görüşündedir (Belting, 2012, s.50).

Japon resim sanatında portre yapmanın amacı, resmedilen kişinin nasıl bir kişiliğe sahip olduğunu kaydetmektir. Atalarının portrelerinde yüzler işlevsel bir doğrulukla resmedilmiştir, fakat sanatçılar bunu sanatsal açıdan yeterli bulmamış ve daha derin nitelikleri belirtme arayışına yönelmişlerdir. Portrelerde teknik keskinlik bulunmaktadır ve yüz ve mimikler karikatürize resmedilmiştir (Sullivan, 1985, s. 288). Standart yapılan insan figürleri, Ukiyo-e döneminde toplumsal hayata bakışın daha fazla olması nedeniyle detaylı hale gelmiştir.

Ukiyo-e sanat akımından sonra ortaya çıkan Shin Hanga¹ sanat akımı 20. yüzyılın sonlarında ortaya çıkmıştır. Bu dönemde yapılan figür resimlerinde de aynı geleneğin sürdürüldüğü görülmektedir. Gündelik hayattan alınan sıradan figürlerin yer aldığı bu akımda Ukiyo-e sanat akımından farklı olarak renklerin karıştırıldığı, düzlemsel ve hava perspektifinin yer aldığı, tonlu kontrastların eklendiği ve figürlerdeki mimiklerin resmedildiği görülmektedir (Hodge, 2014, s.112-114). Bu dönemin sanatçısı olan Hashiguchi Goyo'nun "*Saçlarını Tarayan Kadın*" adlı renkli baskısında görülen kadın figüründeki ifade dikkat çekmektedir (Resim 2). Gün içinde yapılan bir eylem olan saç taramanın, kadın figürünün yüzündeki boşluğa bakış ile son derece basit fakat bir o kadar da gerçekçi bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Figür giysisindeki detaylar, çizgiler ve basit ama etkili yüz ifadesiyle oldukça etkileyicidir. Utamaro'nun resmi ile (Resim 1) karşılaştırıldığında Goyo'nun resmi, burun ve ağız çizimlerinin aynı olmasına rağmen gözlerdeki gerçeğe yakın çizim ve ifadeli bakış ile Japon resim sanatındaki gelişmeyi göstermektedir.

Resim 2. Hashiguchi Goyo, Saçlarını Tarayan Kadın, 1920, Renkli Baskı.

¹ Yeni baskılar anlamına gelmektedir.

Yasunari İkenaga'nın Özgeçmişi ve Japon Resim Sanatında Bijinga

Yasunari İkenaga, 1965 yılında Japonya'nın Oita vilayetinde doğmuş, Oita Valiliği Sanat ve Kültür Koleji'ne bağlı Midorigaoka Lisesi'nden mezun olmuştur. Kendi boyadığı keten bezli tuval üzerine yaptığı Bijinga resimleriyle sofistike bir doku ve tat sağlamaktadır. 2014 yılında çıkardığı ilk sanat kitabı çok satmakta ve eserleri aynı zamanda baskı, takvim ve boyama kitabı gibi yayınlarda görülmektedir. Ayrıca eserleri farklı ülkelerde kırtasiye malzemelerinde ve roman kiplerinin tasarımlarında yer almaktadır (Shukado, 2020).

Ukiyo-e döneminde yapılan güzel kadın resimlerine Bijinga adı verilmektedir, bu resimler ayrı bir janr (tarz) resmi olmasında ön ayak olmuştur. Kadınlar resmedilirken kendi güzelliklerinin farkındadırlar ve izlenmelerinden keyif alır gibi bakmaktadırlar. Genellikle gözleri izleyiciyle temas halindedir ve beden dilleri de resmin karşısındaki insanı yanına çağırır gibi durmaktadır. Giysili ya da giysisiz bir şekilde uzandıkları yatak, koltuk ya da yerde vücutlarını sergilemektedirler. Ayakta durduğu zaman bile alımlı bir görüntü vermekteler. Japon kültürünün temel değerleriyle ilişkili olarak güzelliğin tanımı ve güzellik denilince akla kadın figürünün gelmesi, Bijinga resimleriyle daha da ön plana çıkmıştır (Marr, 2015, s.70).

Ukiyo-e döneminde erkek ressamın yanı sıra kadın ressamın da güzel kadın resimleri yaptığı görülmüştür. Bunlar arasında en tanınmış kişilerden biri olan Uemura Shoen, genellikle Bijinga ve Nihon-ga sanat anlayışıyla resimler üretmiştir. Nihon-ga geleneksel Japon kültürünü yansıtan resimlere denilmektedir. Uemura Shoen'in yaptığı "*Küçük Kız Miyuki*" adlı resimde (Resim 3) küçük kızın geleneksel elbiseler içinde resmedildiği, müzik aletini çalmayı bırakıp arkasına doğru baktığı görülmektedir. Giysinin her bir parçası ayrı motifle bezenmiştir. Yüzdeki ifade saflığa gönderme yapacak masumluktur. Elleri ve ayakları görülmemekte, sadece elinde tuttuğu yelpazenin bir parçası görünmektedir. Resim Bijinga geleneğine uygun olarak yapılmıştır, figürün estetik yapısı ve çizgilerdeki ve giysilerdeki detaylı formlar ile Ukiyo-e sanat akımına göre resmedilmiştir (Carpenter ve McCormick, 2019, s.232).

Resim 3. Uemura Shoen, Küçük Kız Miyuki, 1914, İpek Üzerine Renkli Mürekkep.

Bijinga sanat türünde resmedilen kadın figürleri, Japon grafik sanatının yeni bir soluk kazanmasında etkili olmuştur. Kadın figürleri geniş yelpazede farklı kompozisyon çeşitliliği içerisinde yapılmıştır. Tek figürler daha çok soyut mekanlarda tasvir edilmiş, çoklu figürler ise mekan içinde iletişim halindedir. Bu dönemde geleneksel resmetme anlayışında yapılan

biçimsel özelliklerle birlikte çizilen figürler, ayrıntılı işçilik ve pastel tonların ağırlıklı olduğu renk karışımı ile sanatsal becerilerin gelişmesine neden olmuştur. Kadın portrelerinde yüzler belli standartlarda yapılarak geleneksel Japon kadını yansıtmaktadır. Gözler kısık, çizgi şeklinde, burun kemerli ya da düz, dudaklar ince ve küçük, dişler geleneklere uygun olarak siyah renkte resmedilmiştir. Bijinga sanat türünde yüzlerden çok geleneksel kıyafet olan kimonoların ayrıntılı bir biçimde işlendiği, bütün motif ve desenlerin resimlendiği görülmektedir. Portrelerin yapılış tarzına bakıldığında, figürlerin daha çok profilden resmedildiği görülmektedir (Malkoç, 2018, s. 67).

Ukiyo-e döneminin önemli sanatçılarından biri olan Kitagawa Utamaro, Bijinga türünde oldukça fazla esere sahiptir. Utamaro'nun "*İki Kadın*" adlı resminde (Resim 4) kimonolar içinde, ellerinde yelpazeleri ile iki genç kadın görülmektedir. Siyah saçlarla yüzlerin beyaz rengi arasında keskin bir kontrastlık bulunmaktadır. Bu keskinliği giysilerin pastel tonları kırmakta ve resme daha yumuşak bir biçim vermektedir. Japonya'da siyah ve beyaz rengin karşıtlığı Zen kültürüne gönderme yapmaktadır. Batı sanat anlayışında yer alan keskinlik ve renklerin tüpten çıktığı gibi kullanılması, Uzak Doğu kültüründe kendisini yumuşak ve pastel tonlara bırakmıştır (Bahar, 2021, s.100).

Resim 4. Kitagawa Utamaro, İki Kadın, Geç Edo Dönemi, 1790, Ahşap Baskıya Renkli Mürekkep.

Batı sanatında Bijinga olarak yapılan kadın figürlerinin hepsinin geşalarla ilişkili olduğu düşünülmesine rağmen, resimlerinde kullandığı kadın modeller genellikle Yoshiwara bölgesindedir (Bahar, 2021, s.107). Dönemin sanatçılarından Utagawa Kunimasa'nın yaptığı "*Güzel Kadın ve Kedi*" adlı resimde (Resim 5) boynunda kırmızı kurdele olan beyaz renkli bir kediyile ilgilenen kadın figürü görülmektedir. Kadın figürü ve kedi arasında ortak özellikler bulunmaktadır : Kadının beyaz renkli yüzüyle, kedinin beyaz tüylü olması ve hem kedide hem de kadının saçlarında kırmızı kurdelenin kullanılmasıdır. Kadının kimonosunun ve kedinin durduğu yerdeki örtünün ayrıntılı ve desenlerine sadık kalınarak çizilmesi, Japon resminde detaylara verilen önemi göstermektedir. Kadın figürü ve örtülerin ayrıntılı yapılmasına rağmen kedinin beyaz leke gibi yapılması, resimde küçük bir alanı kaplayan kedinin sadece detay olarak yapıldığını gösterir. Tüylerinin yapılamayacak kadar küçük olması buna sebeptir.

Resim 5. Utagawa Kunimasa, *Güzel Kadın ve Kedi*, Edo Dönemi, 20. yüzyılın sonları, Ağaç Baskı.

Verilerin Toplanması ve Bulgular

Araştırmanın bulguları, sanatçının izni ile kullanılan 5 eseri ve yapılandırılmış görüşme soruları üzerinden değerlendirilmiştir (Resim 6-10). Diğer resimleri ile benzer üslup özelliklerini taşıdığı için incelenmek üzere “*Dalgalanma – Satsuki*” adlı resmi seçilmiştir (Resim 6). Resmin ana ekseninde yer alan kadın figürü kumaş üzerinde uzanmaktadır. Omuzları ve kollarını açıkta bırakan elbisenin motifleri, arka plandaki kumaştan farklıdır. Kadın figürünün yüzünde huzur, sakinlik ve rahatlık gözlemlenmektedir. Figürün siyah saçları uzandığı yatağa dökülmüş ve elleri serbest haldedir. Figürün kimliğini belirlemek oldukça güçtür. Çünkü İkenaga modeli genel hatlarıyla ve stilize ederek resmetmiştir.

Eserin geneline baktığımızda kumaş üzerindeki yelpaze, kuş ve çiçek motifleri görülmektedir. Yelpaze, Japon kültürü için son derece önemli bir objedir. Savaş sırasında yer belirlemek için ve törenlerde süs göstergesi olarak kullanılmıştır. Kuş motifleri de kuzguna ve serçeye benzemektedir. Çiçekler, farklı türde resmedilmiş, ayçiçeğine benzediği görülmesine rağmen tam olarak türü belirlenmemektedir. Kumaşların kıvrımlarının yer almaması, iki boyutluluk özelliği taşımaktadır. Ayrıca figürde de gölgeleri görmek mümkün değildir. Yüzün sade biçimde resmedilmiş olması, kumaşların motiflerindeki detayları daha ön plana çıkarmaktadır. Sanatçının diğer eserlerinde de görülen uzun dikdörtgen formlu tuval kadrajları burada da görülmektedir. Kadın figürü tuvalde bir kesit şeklindedir ve başının ve dirseğinin bir kısmı ile vücudunun alt kısmı kadraja göre kesilmiştir. Model iç mekanda resmedilmiştir.

Eserde ışık yönü ve niteliğinden bahsetmek mümkün değildir, çünkü ne modelde ne de kumaşlarda gölgeler görülmemektedir. Bu durumun kanıtı, figürün kulağının tamamının aynı tonda resmedilmesinden anlaşılmaktadır. Renkler pastel tonlarda kullanılmıştır. Arka plandaki kumaşın yeşilin tonu ile figürün üstündeki kumaşın kırmızısının tonu kontrast oluşturmaktadır. Bu kumaşların üzerinde yer alan motifler de yine kontrastlığa vurgu yapmaktadır. Kadının teninin açıklığı ile saçlarının koyu siyah tonu kontrastlığı arttırmaktadır.

Resim 6. Yasunari İkenaga, Dalgalanma/Satsuki, 2016, keten, mineral pigmentler, tutkal, mürekkep, altın ve gümüş çamur, 80x45 cm

Sanatçının ajansı Shukado ile İngilizce dilinde, mail yoluyla sanatçı görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmede yapılandırılmış 7 soru, sanatçıya ajansı vasıtasıyla yöneltilmiştir. Görüşmede sanatçının sanat anlayışı hakkında detaylı bilgiler elde edilmiştir. Sanatçıya iletilen sorular aşağıda yer almaktadır:

1. Sanatçı sanat hayatına nasıl başladı?
2. Sanatında ona ne ilham vermektedir?
3. Kendisini diğer Ukiyo-e sanatçıları arasında nasıl konumlandırıyor?
4. Sanatçının desen anlayışı, ışık-gölge düzeni ve renk düzeni nedir?
5. Sanatçı üslup özelliklerini nasıl tanımlıyor?
6. Sanatçının diğer Japon sanatçıları hakkındaki görüşleri nelerdir?
7. Sanatçı çağdaş sanat hakkında ne düşünüyor?

Sanatçı ilk sıradaki “Sanatçı sanat hayatına nasıl başladı?” sorusuna şu yanıtı vermiştir:

"3 yaşında (1969), ressam olduğuma yönelik bir vahiy aldım, ama pek yetenekli değildim. 15 yaşında (1981), bir sanat lisesine girmeme rağmen notlarım ortalamaydı. 18 yaşında (1984), sanat fakültesine girmeyi bıraktım ve yaklaşık 20 yaşından beri kendi başıma Japon resmini öğrenmeye başladım. 1980'lerde Japon sanat dünyasında şunlar oluyordu: İtalyan Rönesansında bir patlama oldu ve Melozzo da Forlì ve Raphael'den resimler ödünç aldım. Ama kendi orijinal görsellerime ihtiyacım olduğunu düşünmeye başladım. Özgün bir görüntü bulmak için her türlü tekniği (yağlıboya, tempera, enkaustik, kaya) ve yüzey için her türlü ana malzemeyi (kağıt, deri, keten kumaş, tahta, metal levha, alçı, yıldızlı zemin) kullandım. Ancak istediğim sonucu alamadım. 28 yaşında (1994), renk için naranciya bahçesindeki toprağı tutkalla erittim, keten bezine sürdüm ama başarılı olamadım. Bunu sıcak suyla yıkadığımda güzel bir ten rengine dönüştü. Bu bir mucizeydi ve orijinal ten rengim oldu. Bununla birlikte, kazara oluşan cilt tonu dengesizdi ve onu güvenilir bir şekilde yeniden üretmek için çamur boyası, yapıştırıcı kombinasyonunu ve boyayı kaç kez sürdüğümü ve kaç kez yıkadığımı değiştirmek zorunda kaldım ve veri toplamaya devam ettim. Rengi istikrarlı bir şekilde yeniden üretebilmek 10 yıl sürdü. 39 yaşında (2005), ilk kişisel sergim Kyoto'da düzenlendi. 2000'li yıllarda, Japon resim dünyasında Bijinga portre

yapmak tabuydu. Bu, 1900'den 1950'ye kadar süren güzellik resimleri patlamasına bir tepkiydi ve halkın güzellik resimlerine olan ilgisi kaybolmuştu. Ancak Bijinga'larım modern güzellik resminin yeni bir türü olarak kabul edildi ve eserlerim tükendi. 42 yaşında (2008), resim yapmayı tam zamanlı işim haline getirmeye karar verdim ve çalışmalarımı iyi satıyor olsa da hayatım hala istikrarlı değildi. Artık stüdyomun kirasını ödeyemiyordum. Bir sanat tüccarı bana yeni bir stüdyo sağladı. Aynı zamanda Almanya, Rusya ve İspanya'dan telifli eserler almaya başladım ve Japonya'da itibar kazanmaya başladım."

Sanatçı ilk soruya verdiği yanıtla, renk konusunda arayış içine girdiğini belirtmiştir. İnsan figürlerinde son derece önemli olan ten rengi için özellikle çaba harcadığını ve bu konuda kendisini geliştirdiğini iletmiştir. Resim çalışmalarını farklı materyaller üzerinde denediğini ifade etmiştir. Kişisel çalışmalarını atölyesinde devam ettirdiğini belirterek, Japonya'da itibar kazanmaya başladığından bahsetmiştir.

Resim 7. Yasunari İkenaga, Vicdansız Çözgü İpliği/Kano, 2019, keten, mineral pigment, yapıştırıcı, mürekkep, gümüş çamur, 55x40 cm

“Sanatında ona ne ilham vermektedir?” sorusuna yanıt olarak şunları iletmiştir:

"Saygı duyduklarım arasında Chinso, Klimt'in ince parmakları ve Yoshihiko Ueda'nın düz aydınlatması yer alıyor. Ama sadece stüdyoma gelen kadınların bana gösterdiği şeyleri çiziyorum. Bana gösterilenler model ve ressam arasındaki ilişkiye göre değişiyor. İlişkinin inşası en önemli konudur. Gerçekçi tasvirin bastırıldığı Japon resminde saçın ifadesi önemlidir ve saçın kabarması yaşı, duyguyu ve zamanı ifade eder. Saçın hareketi kişiden kişiye değişir ve güzel saç hareketi olan bir kadın özellikle çekicidir. "

Sanatçı ikinci sorunun cevabında esinlendiği Chinso, Klimt ve Ueda adlı sanatçılardan bahsetmiştir. Chinso ve Ueda Japon sanatçılarıdır, Chinso resimde, Ueda'da fotoğraf alanında eserler vermektedir. Klimt ise Avusturya'lı figür resimleri ve kompozisyonlarıyla ünlü bir sanatçıdır. Klimt'in detaylı çalışmaları ve İkenaga'nın eserlerindeki motifler yapılış tarzıyla benzerlik göstermektedir.

Resim 8. Yasunari İkenaga, Beklenti/Yu, 2008

“Kendisini diğer Ukiyo-e sanatçıları arasında nasıl konumlandırıyor?” sorusuna sanatçı, şu şekilde yanıt vermiştir:

"Edo döneminde (1603-1868), Orta Çağ'da sanatın dinler ve politikacılar için olduğu bir dönemde, Japonya'da Ukiyo-e baskıları sıradan insanlar için eğlence amacıyla üretilip tüketiliyordu. Ne doktrinsel azizleri ne de politikacıların portrelerini değil, şehir kadınlarının görünüşünü sevmek için resim yapmaya başlayan Ukiyo-e sanatçılarının varlığı (1600-), Orta Çağ Japonlarının zengin bir sivil yaşam yaşadığının kanıtıdır. Meji Restorasyonu (1868) ile Japonya'nın batılılaşması başladı ve tahta baskılar olarak Ukiyo-e Bijinga azaldı, ancak yerini Batı çizimlerini Doğu çizimleriyle birleştiren Modern Bijinga (1900) aldı. Açık fikirli Edo dönemiyle karşılaştırıldığında, Batılı cinsel ahlakın akışı içebakış motiflerinde bir artışa yol açtı, ancak Modern Bijinga'daki patlama, Eğitim Bakanlığı Sanat Sergisi'nin Bijinga Bölümü'nün kurulmasıyla (1915) zirveye ulaştı ve 1950 civarında sona erdi. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi (1945) ve televizyon yayıncılığının başlamasıyla (1950), Japon halkının hayatı daha açık hale gelmiş ve yaşam tarzları daha da Batılılaşmaya başlamış, kimono ve Japon saçı giymiş Modern Bijinga'nın içe dönük kadın imajı gerçekliğini yitirdi. Modern Bijinga'nın zevkli idollerinin yerini TV kişilikleri, gravür idolleri (gravür dergilerinin ilk yayınlandığı 1964'ten itibaren) ve anime kahramanları (animasyon patlamasının başladığı 1970'lerin ortalarından itibaren) aldı. İlk kişisel sergimden (2005) bu yana, misyonum Japon resminde portreyi canlandırmak ve modern portreyi canlandırmak ve modern Bijinga yaratmaktır ve ilk sanat kitabımın yayınlanmasından (2014) bu yana modern Bijinga'da bir patlama gördük ve ben kendimi sözde Bijinga türünün kurucusu olarak adlandırmaktan gurur duyuyorum. Benim varsayımım, Bijinga'nın yeniden canlandırılmasının, Japon resminde fotografinin fotoğrafçılığının unsurlarının benimsenmesiyle sağlanacağı yönündeydi. Ancak günümüzde pek çok kadın Bijinga sanatçısı ortaya çıkmıştır. Erkek bakışının gravür fotografik ifadesinden farklı bir şekilde kadınların kendi kendini olumlamalarını ifade ettiği Bijinga yaratıyorlar. Bu eğilimin gelecekte nasıl meyve vereceğini zaman gösterecek, ancak Bijinga'nın yeniden canlanması

günümüzün çeşitlendirilmiş toplumsal cinsiyet değerlerine uygun yeni ifadelerin ortaya çıkmasına katkıda bulunursa mutlu olurum."

Sanatçı diğer Ukiyo-e sanatçıları arasında kendisini modern Bijinga türünün kurucusu olarak gördüğünü iletmiştir. İstikrarlı bir şekilde kadın portreleri yapan sanatçının resimlerine bakıldığında, onu bu türün kurucusu olarak nitelendirmenin mümkün olduğu görülmektedir.

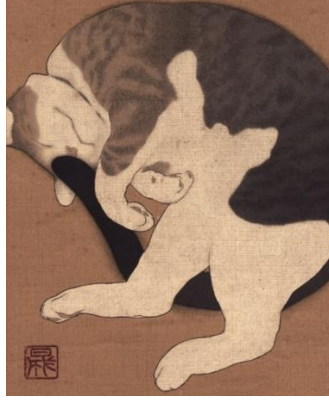

Resim 9. Yasunari İkenaga, Bir Şekercinin Kızı Aimi, 2010, keten, mineral boya, yapıştırıcı, mürekkep, altın ve gümüş çamur.

“Sanatçının desen anlayışı, ışık-gölge düzeni ve renk düzeni nedir?” görüşme sorusuna İkenaga, şu yanıtı vermiştir:

"Renk şemasında düşük ışık ve doygunluğa sahip toprak tonu renkler kullanılır. İnsanlar nesnelere görsel bilgiyi hafızayla çarparak görürler. Gözümüze gelen bilgiler muğlaktır bunları ancak tecrübelerimizle çarparak anlayabiliriz. Bildiğimiz bir dili duyabildiğimiz ve anladığımız ancak bilmediğimiz bir dili duyamadığımız gerçeğine benzer. Eserlerimde gerçekçi tasvirlerin ve renk bilgilerinin bastırılmasının sebebi izleyicinin hafızasının ağırlığını arttırmaktır. Eser, hafızanın ağırlığını artırarak, bildiğimiz ve hatırladığımız kişi ve olayları tasvir ettiği yanılmamasını yaratıyor. Her renkli yüzeye küçük boyasız ve fırça darbeleri bırakmaya cesaret ediyorum. Cilt tonu için, düşük ışıklı kereste üzerine bir kat parlak okra boyası uyguladım ve keten kumaşın iplik desenini oluşturmak ve renklerin yan yana gelmesini sağlamak için onu sıcak suyla yıkadım. Düz renkli bir yüzey güçlü bir renk izlenimi verdiği için, renkli bir yüzeyin izlenimini bastırmak için motifler eklemeye cesaret ettim; motif ile boyalı nesnenin dokusuna ilişkin anıları tetikleyeceğini umuyordum. Bitkisel motiflerin bu kadar sık kullanılmasının nedeni çiçek desenlerinin evrensel bir motif olması ve çizildiği dönemi belirsizleştirmesidir. Ayrıca çiçek desenlerinin kavisli çizgilerle dolu arka planı kamuflaj desenlerini andırıyor ve mekanı karartma etkisi yaratıyor. Öte yandan geometrik desenler dönem havası taşıyor ve mekan olarak çok güçlü bir izlenim veriyor. Drama yaratmada ışık ve gölgeler etkilidir ama daha önce de söylediğim gibi çok fazla yaratmayı sevmiyorum. Gün batımından hemen önce, dışarıdaki ışıkla iç aydınlatmanın parlaklığı çatıştığında ve her şeyin dokusu kaybolduğunda, düz ve belirsiz ışıklandırmada dram buluyorum."

Sanatçı genellikle renkleri toprak tonlarında yaptığından, düz renkli fonlar yerine çiçek motifli arka planlar yaptığından ve ışığı sadece modellerinin ana hatlarını gösterecek şekilde kullandığından bahsetmiştir.

Resim 10. Yasunari İkenaga, Kedi/ Nishi-Waseda 3-Chome, 2003, keten, mineral pigment, yapıştırıcı, mürekkep, 24x19 cm.

Sanatçı 5. soru olan “Sanatçı üslup özelliklerini nasıl tanımlıyor?” ‘a cevap vermemiştir. Bunun nedeni olarak sanatçı, 4. sorunun cevabının bu soru için yeterli olduğunu düşündüğü öngörülmektedir. Görüşmenin 6. sırasındaki “Sanatçının diğer Japon sanatçılar hakkındaki görüşleri nelerdir?” sorusuna şu yanıtı vermiştir:

"Maalesef bu dünyada üç çatışma var. Birincisi toprak mücadelesi, ikincisi para mücadelesi, üçüncüsü ise estetik mücadelesidir. Görmek daha zor olduğu için estetik mücadelesi daha ciddidir. Biz Japon sanat öğrencileri, Batının altın oranını ve anatomisini inceliyoruz. Ama Batılıların ve Doğuluların iskeletleri farklıdır. Batı estetiğini öğrenerek bilinçaltımızda bir kompleks oluşuyor. Böyle bir olay Doğu toplumunun günlük yaşamında gizlidir. Estetik duygusu davranış şeklimizi, birbirimizle etkileşim şeklimizi, ahlakımızı ve toplumumuzu yönetir. Japon olarak doğduğumdan beri, Japon halkının güzelliğini tasvir etmenin görevim olduğuna inanıyorum. Umarım Japonlar kendilerini güzel hissederler ve özgüvenlerini yeniden kazanırlar. Sorumluluk duygusu özgüvenden doğar ve sorumluluk duygusu adil bir toplum yaratır. Bugün Japon halkı kendine olan güvenini kaybetmiş ve sorumluluklarını terk etmiştir. Sanatçıların bu dünyada bir estetik mücadelesi olduğunun farkına varmaları gerekiyor. Çoğu Japon sanatçının henüz bunun farkında olduğunu sanmıyorum."

Sanatçı resimlerinde Japon insanının güzelliklerini göstermeyi amaçlamaktadır. Bu bakımdan diğer Japon sanatçıların da bu düşünceyle eser vermesi gerektiğine inanmaktadır.

Sanatçı son sıradaki "Sanatçı çağdaş sanat hakkında ne düşünüyor?" sorusuna, şu yanıtı vermiştir:

"Güzel Sanatlar parayla metaforik olabilir ve çağdaş sanat da kağıt parayla metaforik olabilir. Paranın (Güzel Sanatlar) değerini garanti eden şey altından yapılmış olmasıdır (estetik anlamda). Kağıt paranın (çağdaş sanat) değeri, güç (oyunun galibi) tarafından güvence altına alınır. Her ikisi de benzerdir ancak farklı kökenlere sahiptirler ve hiçbiri diğerinden daha iyi veya doğru değildir. Birbirlerini tamamlamalıdır. Güzel Sanatlar estetik anlayışı paylaşmakla ilgilidir, konsept sanatı ise güç oyununu oynamakla ilgilidir."

Sanatçı çağdaş sanat için iki değerden bahsetmektedir, bunlar ; güzel sanatlar ve paradır. Estetik anlayışın olduğu yerde paranın değil güzel sanatların olması gerektiğini belirtmiştir.

SONUÇ

Yasunari İkenaga, Japon portre resminde özellikle güzel kadın resimleri (Bijinga) alanında kendini geliştirmiş bir sanatçıdır. Sanatçı 3 yaşından beri sanatla ilgilenmiş ve ilgilenmeye devam etmektedir. Resimlerinde ten renginin mükemmelliğini yakalamak için büyük bir çaba harcamış ve bunu başarmıştır. Keten bezine yaptığı portrelerinde pastel tonlarının ağırlıklı olduğu görülmektedir. Araştırmanın bulguları kapsamında yer alan sanatçıyla yapılan görüşmede, Batı ve Doğu kültüründen etkilendiğini belirten sanatçı, resimlerinin evrensel bir nitelik taşıması gerektiğini belirtmiştir. Batı resim sanatından Gustav Klimt'in resimlerinden, Japonya'dan Chinso ve Yoshihiko Ueda adlı sanatçılardan ilham aldığını ifade etmiştir. Görüşmede ayrıca kadın portreleri yaparken saçın Japon kültüründe önemli bir olgu olduğunu belirterek, saçın kabarık oluşunun kişinin yaşını, duygusunu ve zamanı ifade ettiğini vurgulamıştır. Bijinga sanatçısı olarak kadın ressamların da ortaya çıktığını belirten sanatçı, bu durumun resim sanatındaki yansımalarını zamanla göreceğimizi belirtmiştir. Fakat Bijinga sanatçılarının artmasının sanat tarihine renk getireceğini, sanatı geliştireceğini ifade etmiştir.

Sanatçı görüşmede gerçekçi nitelikte eser ürettiğini, renklerinin de buna uygun olarak biçimlendiğini ifade etmiştir. Resim yüzeyinin tamamında renkli ya da renksiz fırça vuruşları bırakan sanatçı, eseriyle bütünleşmek istemektedir. Resimleri düz bir zeminden ziyade, renkli alanlarla doldurmak istemesinin nedeni, izleyicinin gözünü bir müzik dinler gibi tek bir yere odaklamak yerine bütünde dolaştırmak istemesindedir. Sanatçı portrelerinin arka planını çiçek formlarıyla bezemektedir, bunu yapmasının nedenini bitkisel formların evrensel olmasına ve zamansız bir yapıda olmasına bağlamaktadır. Ayrıca bu formların resme kamuflej etkisi verdiğini açıklamıştır. Sanatçı portrelerinde ışık ve gölgeyi kullanmamayı tercih etmektedir. Bu durumu düz ve belirsiz ışıklandırmanın daha uygun sonuç verdiğini, bunun resme dram kattığını belirtmiştir.

Sanatçı, Japon sanatçıların Batı resminden ilham aldıklarını belirtmiş, dünyada üç amacın olduğunu görüşmede dile getirmiştir. Ona göre bunlar; toprak, para ve estetik mücadelesidir. Fakat en önemlisinin görmekle ilgili olduğu için estetik mücadele olduğunu vurgulamıştır. Kendisi de Japon bir sanatçı olduğu için Japon halkının güzelliğini ortaya koymak istediğini ve bunu büyük bir sorumlulukla yerine getirmeye çalıştığını ifade etmiştir. Japon kültüründe var olan estetik bakış açısının sanata yansıdığını düşünmektedir. Sanatçı çağdaş sanat hakkında para ve güç savaşının sanat eserlerini etkilediğini belirterek, güzel sanatların değerinin para ve altın gibi maddi değerlerle ölçüldüğünü ifade etmiştir. Günümüzde hala kendi atölyesinde resme devam eden sanatçı Ukiyo-e geleneğine bağlı olarak modern eserler üretmektedir. Ayrıca sanatçı, kendisinin modern Bijinga sanatının kurucusu olduğunu ileri sürmüştür.

Araştırmada İkenaga'nın Ukiyo-e sanat geleneğinde yaptığı resimlerini modern bir anlayışla gerçekleştirdiği sonucuna varılmıştır. Resimlerde dikkat çeken temel öğeler, kadın figürlerindeki ifadelerin resmin bütününe yayılması ve arka plan ile figürlerin giysilerinde yer alan motiflerin zenginliğidir. Sanatçı eserlerinde yapmış olduğu renkler ve arka planla figürü bütünleştirmektedir. Hokusai ve Utamaro gibi sanatçıların portrelerine bakıldığında yüzlerde anlamın çok az ifade edildiği görülmektedir. Fakat İkenaga'nın eserlerindeki kadın figürlerinde ifadelerin ve bakışların anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca bazı figürlerde gözlerin izleyiciyle iletişim halinde olması da diğer öne çıkan özelliktir. Yine eski sanatçılara göre kedi figürünün yapılış tarzıyla İkenaga, detaylara önem verdiğini göstermektedir.

Araştırmanın sonucunda Japon sanatında var olan İkenaga'nın kendine özgü desen ve renk anlayışıyla Bijinga sanat anlayışında son derece önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Japon sanatı ve sanatçıları hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak isteyen sanat okulunda okuyan öğrenciler, sanatla ilgilenenler, akademisyenler için Yasunari İkenaga ve Bijinga sanatı özelinde bilgi verilmiştir.

KAYNAKÇA

- BAHAR, E. B. (2021). *Ukiyo-e'nin İllüstrasyona Etkisi ve Çağdaş Bir Uygulama Çalışması* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi.
- BELL, J. (2009). *Sanatın Yeni Tarihi*, [(U. C. Ünlü, N. İleri, R. Gürtuna, Çev.)]. İstanbul: NTV Yayınları.
- BELTING, H. (2012). *Floransa ve Bağdat*, [(Z. A. Yılmaz, Çev.)]. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- CARPENTER, J.T. ve MCCORMICK, M. (2019). *The Tale of Genji: A Japanese Classic Illuminated*. New York: The Metropolitan Museum of Art.
- HASHIGUCHI, G. (1920). Japanese Art: Woman Combing Her Hair [Resim 2]. The Gurafiku archive of Japanese graphic design, Japan. <https://sk.pinterest.com/pin/46302702394501189/>
- HODGE, S. (2014). *Gerçekten Bilmeniz Gereken 50 Sanat Fikri*. [(E. Gözgülü, Çev.)]. Ankara: Bkz Yayıncılık.
- IKENAGA, Y. (2003). Cat, Nishi-Waseda 3-chome [Resim 10]. Japan. <https://ikenaga-yasunari.com/paintings.html>
- IKENAGA, Y. (2008). Expectation Yu [Resim 8]. Japan. <https://ikenaga-yasunari.com/paintings.html>
- IKENAGA, Y. (2010). Aimi the daughter of a sugar confectionery store [Resim 9]. Japan. <https://ikenaga-yasunari.com/paintings.html>
- IKENAGA, Y. (2016). Ren/Satsuki [Resim 6]. Japan. <https://ikenaga-yasunari.com/paintings.html>
- IKENAGA, Y. (2019). Unscrupulous warp thread, Kano [Resim 7]. Japan. <https://ikenaga-yasunari.com/paintings.html>
- KUNIMASA, U. Beauty and Kitten [Resim 5]. <https://ukiyo-e.org/image/artelino/20671g1>
- LOWRY, B. (1972). *Sanatı Görmek*. [(N. Yurtsever, Z. Güvemli, Çev.)]. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- MALKOÇ, E. G. (2018). *Ukiyo-E: Yüzen Dünya Resimleri* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi.
- MARR, K. R. (2015). *Mirrors of Modernity, Repositories of Tradition: Conceptions of Japanese Feminine Beauty From The Seventeenth to The Early Twentieth Century* (Unpublished Master's Thesis). The University of Canterbury.
- RONA, Z. (1997). Ukiyo-e. İçinde, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, cilt 3. İstanbul: Hürriyet Ofset. s.1838-1839.
- SHOEN, U. (1914). Daughter Miyuki [Resim 3]. Adachi Museum of Art, Japan. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Uemura_Shoen_-_Daughter_Miyuki_-_Google_Art_Project.jpg
- SHUKADO (2020). Ikenaga Yasunari Profile. 12 Şubat 2024 tarihinde <https://shukado.com/artists/ikenaga-yasunari/?lang=en> adresinden alındı.
- SULLIVAN, M. (1985). *Chinese and Japanese Art*. London: Grolier Incorporated.

UTAMARO, K. (1790). Two Women [Resim 4]. The Metropolitan Museum of Art, New York.
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/52002>

UTAMARO, K. (1792-1793). Naniwaya Okita [Resim 1].
https://commons.m.wikimedia.org/wiki/File:Naniwaya_Okita_by_Utamaro.jpg.